

РЕЦЕНЗІЯ
професора кафедри геодезії та картографії
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора економічних наук, доцента ОПЕНЬКА Івана Анатолійовича
на дисертаційне дослідження КРАВЧУК Тетяни Юріївни
на тему: «Еколого-економічні засади формування землекористування
водоохоронних зон і прибережних смуг в межах території міста Києва»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми. З огляду на складну екологічну ситуацію урбанізованих територій у сучасному світі, ефективне землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст набуває особливої актуальності. Однією з найважливіших причин встановлення водоохоронних зон і прибережних смуг є необхідність захисту водних екосистем від забруднення та знищення. Водоохоронні зони і прибережні захисні смуги відіграють важливу роль у збереженні водних басейнів, річок, озер і морів, а також у підтриманні екологічної рівноваги у цих екосистемах. Вони допомагають запобігти забрудненню водних об'єктів, надмірному використанню водних ресурсів та виникненню екологічних криз. З огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження є актуальною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатків. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного та міжнародного досвіду, статистичних матеріалів.

Доведеність наведених здобувачкою висновків базується на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання.

Відповідною гарантією достовірності та теоретичної обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих авторкою, є вірно поставлена мета та завдання дослідження, логіка викладеного матеріалу. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертації в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Структура дисертації дозволила авторці повно охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки авторки, його наукову зрілість.

Висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті та завданням дослідження й містять важливі теоретичні та практичні положення щодо ефективного використання земельних ресурсів у межах територіальних громад як базису їх розвитку.

Мета дисертаційного дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування режиму землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст та оцінки ефективності відповідних заходів в умовах розвитку земельних відносин.

Структура дисертації дозволила авторці повною мірою охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне й ґрунтовне опрацювання проблеми, високий рівень наукової підготовки авторки та її наукову зрілість.

Дисертація Кравчук Тетяни складається і анотації, вступу, трьох розділів, висновків (після кожного розділу та наприкінці дисертації), списку використаних джерел та додатків.

У **першому розділі** розглядаються теоретичні та методологічні аспекти формування землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах міських територій. Описуються ключові поняття, теоретичні моделі та методи дослідження, пов'язані із землекористуванням у водоохоронних зонах.

Другий розділ присвячено аналізу поточного стану землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг на конкретному прикладі – території міста Києва. Визначаються основні проблеми, що виникають у процесі розвитку цих зон, проводиться оцінка існуючих методів управління землекористуванням та їхньої ефективності.

У **третьому розділі** розглядаються пропозиції та рекомендації щодо подальшого розвитку міського землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг. Висвітлюються основні напрями вдосконалення політики управління цими зонами, враховуючи теоретичні засади та аналіз досвіду міста Києва. Пропонуються практичні рекомендації для впровадження змін у плануванні та управлінні водоохоронними зонами і прибережними смугами в міських умовах.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертації, варто вказати, що за характером і змістом розкритих питань робота є новітнім комплексним системним дослідженням проблематики у сфері еколого-економічного розвитку водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст, за результатом якого авторкою сформульовано низку нових теоретичних та практичних положень, висновків та пропозицій.

Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачкою на захист, мають відповідний високий

ступінь наукової новизни. Дисертаційне дослідження має обґрунтовані та достовірні наукові висновки, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем розвитку водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст. Елементи наукової новизни сформульовано коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Отже, дисертація може виступати теоретичною основою для проведення науково-прикладних досліджень у сфері еколого-економічного розвитку водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст. Висновки та рекомендації, що сформовані авторкою, можуть бути враховані при вдосконаленні чинного законодавства України.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні наукові положення та результати дисертації висвітлено у 16 наукових працях, з яких стаття в науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 3 статті у наукових фахових виданнях України та 12 тез наукових доповідей.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей здобувачки, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом робота відповідає вимогам, що ставляться Міністерством освіти і науки України. У тексті роботи відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Таким чином, у дисертаційному дослідженні Кравчук Тетяни відсутні порушення академічної доброчесності.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. На С. 27–28 дисертанткою вперше «сформульовано поняття землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст» та удосконалено «сутність землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст», ці твердження передають одну й ту ж саму ідею. З метою уникнення дублювання, повторюваності та забезпечення чіткості та однозначності у контексті дослідження, варто було б переглянути і уточнити використані терміни в тексті дисертації.

2. З метою обґрунтування тенденцій розвитку землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах території міста Києва у розділі 2 дисертації бажано було б подати прогнозні розрахунки. Такі прогнозні дані дозволять отримати уявлення щодо майбутнього розвитку землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в Києві, а також могли б бути використані при визначенні ефективності запропонованих заходів та рекомендацій щодо формування режиму землекористування в цих зонах.

3. Для того, щоб підкреслити загальну наукову значимість досягнутих результатів дослідження, розглядаючи економічні напрями формування землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг (розділ 3), доцільно було б доповнити цей розділ такими економічними розрахунками, а саме:

- результати економічної ефективності, рентабельності інвестицій щодо поліпшення землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст;

- ймовірний фінансовий дохід від туристичної діяльності, використання природних ресурсів, а також збереження екосистемних послуг землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст;

- обсягом необхідних фінансових затрат на реалізацію запропонованих заходів управління землекористувань водоохоронних зон і прибережних смуг в межах територій міст, включаючи інфраструктуру, технологічне обладнання, розроблення і впровадження екологічних програм тощо;

- обсяг очікуваних прибутків від реалізації проєктів, пов'язаних зі змінами у землекористуванні водоохоронних зон і прибережних смуг;

- результати оцінки соціальних та економічних переваг землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг міст (показники зайнятості, покращення якості життя, соціальної стабільності та інших показників, що відображають вплив на суспільство).

Водночас, вищенаведені зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним та змістовним дослідженням та носять переважно дискусійний характер. Зауваження викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань, і свідчать про творчий характер роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем, що мають суттєве значення для економічної науки.

Загальні висновки. Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих наукових працях повністю відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України.

Таким чином, дисертація на тему: «Еколого-економічні засади формування землекористування водоохоронних зон і прибережних смуг в межах території міста Києва» відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Кравчук Тетяна Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 051 «Економіка».

**Професор кафедри геодезії та картографії
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор економічних наук, доцент**

Іван ОПЕНЬКО

